

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

34

שיחות ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • ערב ש"ק פרשת מקץ - חנוכה תשע"ב

- א -

שיחה שנאמרה בישיבת פוניבז' - נר א' דחנוכה תשע"ב

ועלינו לדעת מה ימי החנוכה מחייבים אותנו למעשה, מלבד חיוב ההודאה וההלל שהם דברים התלויים בעיקר בפנימיות הלב, לפי כוח המחשבה של כל אחד ואחד, מה ימי החנוכה מחייבים אותנו למעשה?

הנה ידוע מה שכתב הרמב"ן בפרשת בהעלותך כי נרות חנוכה הם כנגד נרות המנורה שמרמזים על אור התורה, והקב"ה אמר לאהרן הכהן שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, ופירש בזה הרמב"ן כי הדברים אמורים לגבי נרות חנוכה, שהיו גזירות של היוונים להשכיחם תורתך, ועל ידי מסירות נפשם של בני חשמונאי מזרעו של אהרן נשארה התורה בכלל ישראל.

יש תורה ומצוות חוקים ומשפטים, וכפי שאנו אומרים באהבת עולם "תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו לימדת", והיוונים ביקשו בעיקר להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ולא גזרו על המצוות ועל המשפטים, מפני שידעו כי העיקר תלוי בעסק התורה, ואם היו מצליחים חלילה להשכיחם תורתך, ממילא גם לא היו מצוות ומשפטים, כי התורה היא התבלין ליצר הרע ובלא תורה יש יצר הרע.

וכמו שהובא במאמר דרך עץ חיים להרמח"ל (נדפס בסוף ספר מסילת ישירים) כי כשהיו גזירות ת"ח ות"ט השביע רבי שמשון מאוסטרופולי [שהיה מגדולי הדור] את הסיטרא אחרא לומר לו מדוע היא מקטרגת על עם ישראל, והשיבה ואמרה לו כי מטרתה בזה לבטל מישאל תורה, שבת ומילה, שבת שהיא אמונה בחידוש העולם, ומילה שהיא ברית קודש, שלושה דברים אלו ביקש הסיטרא אחרא לבטל מישאל בגזירות ת"ח ות"ט.

ואמנם בוודאי שהגזירות באו מן השמים ולא בגלל הסיטרא אחרא, והסיבה לגזירות הייתה כמו שאמר התוספות יום טוב שחי באותה תקופה מפני שלא היו זהירים שלא לדבר בשעת התפילה, וידוע כי התוספות יום טוב חיבר מי שברך מיוחד למי ששומר פיו ולשונו מלהפסיק בשום דיבור מברוך שאמר עד גמר התפילה, ובשעת קריאת ספר התורה שבציבור אפילו בדברי תורה איזה דיבור וכל שכן בשיחות חולין וסיפורי שמועות.

ואפילו שהדיבור בשעת התפילה אינו מן העבירות החמורות שיהרג ואל יעבור עליהן, אבל זהו זלזול בתפילה במקום קדוש, ויש יהודים פשוטים שקיבלו חינוך שאינם יכולים לראות כיצד מזלזלים בתפילה.

וכך גם בזמן היוונים היו גזירות על תורה, על שבת ועל מילה, וכמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה לב, א) "מה לך יוצא להיסקל על שמלתי את בני, מה לך יוצא להישרף על ששמרתי את השבת", ומסרו את נפשם גם על דברים שבשב ואל תעשה כמו מילה, וכמו רבי עקיבא ורבי חנינא בן תרדיון שמסרו נפשם על תלמוד תורה.

וסיבת הגזירות בחנוכה ביאר הב"ח (או"ח סימן תר"ע) מפני שהתרשלו בעבודה, ולא כתוב שביטלו את העבודה אלא שהתרשלו בעבודה, וחומר החטא בזה הוא מפני הזלזול בחשיבות העבודה, שזה גרם להם להתרשל בעבודה, ומידה כנגד מידה באה עליהם הגזירה לבטל מהם את העבודה, לכן עלינו להתחזק ביותר להחשיב את התורה, ואת העבודה שהיא התפילה.

וידוע מה שאמרו חז"ל (ברכות ו, ב) כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו, והיינו מפני שהוא מחשיב את התפילה ומשתדל להדר בזה, וכמו שביאר רבינו יונה בברכות שם "שכל כך מדקדק בתפילתו שגם בזה הוא נזהר שרוצה שתהיה תפילתו במקום מיוחד, וכיון שכל כך הוא אוהב התפילה ודאי מידת ענווה יש בו כדי שתהיה תפילתו מקובלת לפני המקום

ימי החנוכה אינם ימים פשוטים, ויש בהם כמה מצוות, הדלקת הנרות, הלל, הזכרה בתפילה ובברכת המזון, אבל בתפילה לא מוזכר שעשו תקנה על הדלקת הנרות, וכתוב רק "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול", ומשמע שעיקר תקנת ימים אלו אינה להדלקת נרות חנוכה כי אם להודות ולהלל, והם שני דברים, חיוב של הודאה, היינו הזכרה בברכת המזון ובתפילה, וחיוב של הלל.

הנה הודאה היא על החסד שקיבלנו, וכמו אדם שקיבל איזו טובה ממישהו, שהוא מרגיש הכרת הטוב אליו וחיוב להודות לו על הטובה, ומי שאינו מכיר טובה הרי הוא כפוי טובה, וכבר אמרו חז"ל במדרש (שמות רבה א, ח) שכל הכופר בטובתו של חברו סופו לכפור בטובתו של הקב"ה, ובחנוכה חיוב ההודאה הוא להקב"ה על הניסים הגדולים שעשה עימנו.

וההלל הוא עניין נוסף של שבח, שמשבחים דבר שיש בו חשיבות, וכשרואים את החשיבות של הדבר משבחים אותו, וכמו שאמרו (כתובות יז, א) הלוקח מקח מן השוק ישבחנו בעיניו, והיינו כדי להראות את חשיבותו של המקח, והחיוב הזה הוא בנוסף להודאה, כי ההודאה אינה מחייבת את השבח, ויכול להיות שאדם מכיר טובה למיטיבו, אבל עדיין אינו יודע אם הוא אדם חשוב שצריך לשבחו, כי השבח בא מתוך הכרה שרואים את החשיבות.

וכך גם בימי החנוכה מלבד ההודאה יש חיוב של הלל ושבח, כיון שרואים את כוח הנס של שינוי הטבע, שנמסרו גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וכשרואים את גבורות הקב"ה ונפלאותיו צריכים לשבח עליהם.

וכמו שביאר מרן הגרי"ז זצ"ל (עיין חידושי מרן הגרי"ז על התורה עמ' 108 ובפתיחה לספר תורת זרעים) את הפסוק (תהלים קיז, א) "הללו את השם כל גוים שבחוחו כל האומים כי גבר עלינו חסדו", והיינו שהגוים צריכים להלל להקב"ה, אומות העולם שרואים את הגבורות חייבים רק להלל ולשבח, אבל אנחנו יש לנו חיוב נוסף, גם חיוב הודאה על החסדים והטובות שעושה הקב"ה עימנו, וכששמים לב רואים את השגחת הבורא ית' עלינו וחיובים להודות על זה, וכל ההלל יש בו הרבה משני הדברים הנ"ל, הודאות וגם שבחים.

והנה צריכים להבין למה נס חנוכה מחייב אותנו, הלא הניסים נעשו לבני אותו הדור, ומדוע אנו צריכים להודות על זה? אבל העניין הוא, מפני שאם לא היו נעשים להם ניסים למעלה מן הטבע, לא היה נשאר לנו כלום, כי היוונים רצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, שהיו הרבה מתיוונים בכלל ישראל, ונעשה נס שנמסרו גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים כפשוטו, והנס הוא גם שבבילנו שלא הצליחו במזימתם להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך.

ומסתבר עוד כי בחנוכה שהוא זמן של הודאה, חיוב ההודאה הוא לא רק על העבר אלא גם על ההווה, שאנו רואים כל הזמן את ההשגחה שנמצאים בסכנה וחיים ומתקיימים בנס, ורואים את ההשגחה של חסדי שמים לגבי תורה, שיש ברוך השם הרבה בני תורה שעמלים בתורה ולמרות חיי הצער הם מאושרים ושמחים בחלקם, זהו שינוי ממה שהיה פעם שלא החשיבו את כבוד התורה, ועכשיו בני התורה הולכים ומתרבים וכבוד התורה התפשט בעולם, ובעמדתנו בימי החנוכה אנו חייבים בהודאה גם על זה.

היה חנוכה המזבח. ונוהגים לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם ואז היא סעודת מצוה" ע"כ.

ומבואר כי ימי החנוכה לא נקבעו למשתה ולשמחה, ואין בהם מצוה להרבות בסעודות כמו בפורים, ומכל מקום כתב הרמ"א שיש 'קצת מצוה' בריבוי הסעודות אם אומרים בהם זמירות ותשבחות, כדי שהסעודה תוסיף בהכרה של ההודאה וההלל, וכמו שמצינו לעניין שמחת יום טוב שכתב הרמב"ם (הלכות יום טוב ו, כ) כי ביום טוב "לא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל", כך גם בחנוכה המצוה היא לשמוח בעבודת השם, שהיא שמחה אמיתית, ולא שמחה מלאכותית בדברים שאין בהם ממש.

שמחתי לשמוע כי בסדרי הישיבה אין רפיון מפאת ימי החנוכה, והמשיכו ללמוד כרגיל בזמנים הקבועים, ועלינו לקוות שהחיוזוק יימשך בכל ימי החנוכה, ומוסיף והולך, שכל העניין של פרסום הנס הוא לחיוזוק הפנימיות, ויש הרבה דרגות בזה. יהי רצון שזוהי לסייעתא דשמיא!

- ב -

מתוך השיחה השבועית ביום רביעי לסדר וישב תשע"ב

עניין חמדת הכבוד, ידוע מה שכתב המסילת ישרים סוף פרק י"א "כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו", וסיים וכתב שם "כללו של דבר, הכבוד הוא הדוחק את לב האדם יותר מכל התשוקות והחמדות שבעולם", חמדת הכבוד דוחקת את האדם באופן שקשה להתגבר על זה.

וכך טבע האדם שאם חסר לו כבוד אינו יכול לחיות, וכבר היו מעשים באנשים שאיבדו עצמם לדעת מחמת בושה, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, קיא) כי "צער הכלימה מר ממוות".

הכבוד נותן לאדם הרגשה מאד נעימה וכל אחד מטבעו זקוק לזה, עד כדי כך שרואים זאת גם אצל ילדים קטנים, וכפי שהיה מעשה פעם בילד מכיתה ה' שהפריע למלמד והתנהג בחוסר משמעת, והמלמד שהיה ותיק ומעולם לא נתקל בבעיות של משמעת לא הבין מה קרה, עד שהתברר כי הילד הזה יש לו אופי שהוא זקוק לכבוד, ולכן הוא מפריע.

וכשהבחין בזה המלמד נתן לאותו הילד כבוד ותשומת לב יותר מכולם, וכיון שהכירו שהיה כישרוני ובעל זיכרון ביקש ממנו לחזור על השיעור ברבים, והילד הסכים לזה בשמחה וחזר על השיעור ללא חזרה מוקדמת, וכולם שמעו אותו איך שהוא חוזר על השיעור, ומאחר שקיבל את הכבוד שוב לא הפריע למלמד, כי זהו טבע האדם שהוא רוצה שידעו את החשיבות שלו, וכשלא מחשיבים אותו אין לו סיפוק בחייו והוא חושב מה אני שווה, ואינו מרגיש טוב עד שמקבל את הכבוד הראוי.

ומעשה שהיה באדם כבן שבעים ששכנע את המשפחה שהוא צריך לעבור ניתוח, למרות שלא היה זקוק לזה, וכשהגיע לבית החולים היה מאושר מאד, מפני שקיבל שם יחס טוב, והצוות הרפואי התייחסו אליו כל הזמן ושאלו אותו מה הוא צריך, והכבוד הזה גרם לו להיות מאושר. וכן אני מכיר גם ילד כזה שמתבער לא היה רגוע, וכשהגיע לבית החולים נעשה רגוע מאד, והתנהג ביישוב הדעת, תורה ויראת שמים, כמו אדם גדול, וכשיצא מבית החולים חזר להתנהג בחוסר מרגוע, כי היה חסר לו את הכבוד שקיבל בבית החולים.

כל אדם מטבעו זקוק לכבוד, וכל אחד יש לו את הרגשת החשיבות במה שהוא מבין, לדוגמה שמעתי על אדם שהוא מומחה בכובעים, ותמיד כשהולכים לקנות כובע מתייעצים איתו, וכך יש לו חשיבות והוא מקבל את הכבוד שלו, כל אחד זקוק לכבוד, ורק תלוי כמה הוא צריך את זה, באיזו מידה, אם מעט או יותר, כל היום או מספיק פעם ביום, יש אנשים שמספיק להם לקבל כבוד פעם אחת ביום, שאם ישמע מחמאה מאדם חשוב זה כבר מספיק לו להיות שמח כל היום.

והעצה לזה היא כמו שאמרו (אבות ו, ג) אין כבוד אלא תורה, והפירוש בזה כי עיקר הכבוד הוא ההרגשה הנעימה שיש לאדם כשמכבדים אותו, ואמנם יש גם אנשים שאינם מסוגלים לסבול את הכבוד, והכרתי אדם כזה

כעניין שנאמר זבחי אלוקים רוח נשברה וגו', שאם לא יהיה לו הענוה לא יוכל לעולם להתפלל בכוונה ולא תהיה מקובלת לפני המקום ברוך הוא, וכיון שזוהי לענוה יהיה זוהי למידת החסידות שהיא גדולה יותר שהאחת גורמת לחברתה כדאמרינן ענוה מביאה לידי חסידות, נמצא שבעבור דקדוק התפילה זוהי לאלו המעלות ויאמרו אותם עליו כשנפטר מן העולם".

והיינו כי המעלה בזה שהוא קובע מקום לתפילה כדי שיוכל לכוון יותר בתפילתו, שהתפילה במקום קבוע יוצאת יותר מעומק הלב, ודעתו מיושבת עליו יותר כשהוא נמצא במקומו הקבוע, וכיון שהוא משתדל בזה סימן שהוא מחשיב את העבודה, לכן זוהי לשכר מיוחד שאלוקי אברהם בעזרו, כי הוא מחשיב את התפילה ומשתדל להדר בזה שיוכל לכוון כראוי.

הן כשאדם מחשיב את התורה בוודאי שלא יעשה ביטול תורה, וכשאינו יכול ללמוד תורה ילמד מוסר או שיקיים מצוות אחרות אבל לא בטלה, וכמו שמצינו בגמרא (ברכות כח, א ועוד) על אמוראים שכשנחלשו מלימודם היו עוסקים במצוות אחרות, והמנוחה והשינה הם גם כן לשם שמים, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) כי אדם שישן כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם הוא עובד השם בשינתו, וכן האכילה והשתייה הם לצורך בריאות הגוף ונחשבים כמו קרבנות ונסכים.

חיים כאלה הם שלמות האדם, ויש בהם הרגשה נעימה של אשריך בעולם הזה, ששמח במה שהשיג ורוצה תמיד להשיג עוד, שאין סוף לדרגות במעלות העליונות, וכמו מי שעוסק במסחר ששמח במה שהרוויח וזה מוסיף לו כוח לעסוק במסחר, אבל הוא גם רעב תמיד להרוויח עוד כמאמרם (קהלת רבה ג, א) יש לו מנה רוצה מאתיים, ותמיד הוא עושה תכניות כיצד להרוויח עוד, ואינו ישן בלילות כמו שכתוב (קהלת ה, יא) "והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון".

וכך גם מי שעוסק בתורה הוא מאושר, והתורה משביעה אותו, כמו שאמרו (ברכות יד, א) המשביע עצמו מדברי תורה, אבל לא כמו אכילה גשמית שנמאסת לאחר השביעה, בתורה גם לאחר השביעה התענוג נמשך, וכמו שביאר ההפלאה בהקדמה את נוסח התפילה "ישבעו ויתענוגו מטובך", כי התענוג של תורה נמשך ללא הפסק גם אחרי השביעה, ובפרט עכשיו בעמדתנו בימי החנוכה, שכתוב בש"ה שהם ימים מסוגלים וקדושים, עלינו להתחזק יותר בלימוד התורה.

ובמיוחד רואים בחנוכה את נס פך השמן, שנעשה להם נס לצורך קיום המצוה למרות שלא היה בזה צורך פיקוח נפש, ולא מצאנו בשום מקום שנעשו ניסים לצורך קיום מצוות, ומדוע זכו לנס מיוחד לקיום מצות הדלקת הנרות? וכתוב בספרים שהנס היה במיוחד להראות חיבתם לפני המקום, כי מסירות הנפש נתנה להם דרגה גבוהה כזאת שמן השמים רצו להראות אהבת הקב"ה אליהם, שנעשה להם נס גלוי לצורך קיום המצוה למרות שלא היה צורך של פיקוח נפש.

ימים קדושים אלו מחייבים אותנו להתחזק בלימוד התורה, אך אין זה חיוב קשה אלא חיוב נעים מאד, כי דברי התורה נחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים, והכל תלוי בצורת הלימוד כידוע, אם לומדים בריכוז מלא לפי הכוחות, זה מקדש את האדם בפנימיותו.

ויש הרבה דרגות בתענוגי העולם הבא כמו שכתוב (תהלים לא, כ) "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם", וביאר החובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) כי "יראיך" זוכים לטוב הצפון, שהקב"ה גומל בטוב הצפון עבור העבודה הצפונה שהיא עבודת הלב, וככל שהאדם יותר מקדש את עצמו בפנימיותו, כך הוא זוכה יותר לגמול העולם הבא.

והדבר המקדש יותר מכל המצוות זה עסק התורה, כי אמנם העבודה שבלב היא התפילה, ויש גם מצוות ומעשים טובים, אבל התורה מקדשת יותר מהכל, כי בלי תורה העבודה היא לא עבודה שלמה, והמעשים הטובים אינם מעשים טובים בשלמות, וכבר אמרו חז"ל (ברכות יז, א) תכלית תורה תשובה ומעשים טובים, והיינו שעיקר שלמות האדם היא על ידי תורה, וכפי השלמות בפנימיות האדם לפי מה שהוא דבוק בתורה, כך באופן יחסי זה מביא לתשובה דהיינו עבודה, ומביא לידי מעשים טובים שהם מידות טובות וענוה.

והנה כתוב בשולחן ערוך (או"ח סימן תר"ע) "ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות שלא קבעום למשתה ושמחה", והרמ"א כתב "ויש אומרים שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות משום שבאותם הימים

שהיה מתבייש לבוא לחתונה שיכבדו אותו שם, אבל טבע האדם הוא שהכבוד נותן לו הרגשה נעימה מאד, ועל זה אמרו אין כבוד אלא תורה, כי התורה נותנת הרגשה נעימה הרבה יותר מכבוד, ומי שלומד תורה יש לו הרגשה נעימה כל כך, שכבר אינו זקוק לכבוד, כי יש לו סיפוק גם בלא זה.

וכן סיפרו על אדם אחד שלמד בסלבודקא אצל הגר"ד זצ"ל והיה נעלה מאד בעיני הגר"ד והחשיבו לבחיר הישיבה, וכשנאמרו הדברים לפניו אמר בענווה כי מעולם לא עלה על דעתו לחשוב על דבר זה, וכשהיה בא לדבר בלימוד עם גדולי הדור לא היה בדעתו כלל שיחשיבו אותו, כי הכבוד לא היה חשוב בעיניו, וכי הגר"ד כשדיבר בלימוד עם הגר"ח חשב מחשבות כאלה אם הגר"ח יחשיב אותו? הרי בוודאי כל מחשבתו הייתה נתונה לדעת מה הדין ומה הסברא, והכבוד לא היה חשוב בעיניו, ולא היה אכפת לו מה שיגידו עליו.

לכן אמרו אין כבוד 'אלא' תורה, כי ההרגשה שאדם מרגיש את נעימות התורה היא הנאה גדולה יותר מכל כבוד שבעולם, ומי שלומד תורה מתוך מתיקות וסקרנות יש לו סיפוק והרגשה נעימה כל כך שכבר אינו זקוק לכבוד, ולא אכפת לו מה שיאמרו עליו, אם יחשיבו אותו או לא יחשיבו אותו, כי הכבוד אינו חשוב בעיניו כלל, אבל צריכים אנו לדעת איך מגיעים לזה, וכיצד מרגישים את המתיקות והטעם שבתורה.

הנה כבר דיברנו כמה פעמים שיש דרך לימוד שמעניינת ומושכת ויש בה מתיקות, למעשה בימינו יש שיבוש בזה, שכבר בחדרים בכיתות הגבוהות מכבידים על הילדים יותר מכוחם, ושאלתי לא מכבר תלמיד אחד עד מתי הרגיש שמחה מהתורה, והשיב ואמר כי בחיידר עד כיתה ח' היה לו שמחה בתורה, ומאז נעשה הלימוד משעמם לו, כי לימדו אותו בצורה שאינה לפי טבעו, והוא מטבעו רוצה לדעת יותר ידיעות חדשות, וקשה לו להתאמץ להבין סברות, וכיון שהתאמץ יותר מכוחו, אינו מרגיש שמחה ומתיקות בלימוד.

בעיה זו מתחילה כבר בחדרים, ומחמירה בישיבות קטנות ובישיבות גדולות, וקיימת גם בכללים של אברכים, ויש מזה הרבה תוצאות לא טובות, אצל כל אחד זה משפיע בצורה אחרת, יש כאלה שהגיעו מחמת זה להתמוטטות נפשית. ויש אחרים שנכנסים לייאוש ומשלימים עם מצבם, וכפי ששמעתי מראש כולל אחד כי האברכים שלומדים בצורה כזו באים מאוחר לסדר, ומפסיקים הרבה פעמים באמצע, ומחכים כל הזמן שהסדר ייגמר, ומקדימים לצאת לביתם.

ויש עוד אחרים שמחפשים תעסוקה לעסוק בה לפרנסה, וקובעים רק כמה שעות ביום ללימוד, כיון שאיבדו את הטעם בלימודם, ואינם יכולים ללמוד ככה. ויש כאלה שמגיעים עד לפריקת עול, כי הלימוד משעמם להם, ומחפשים דברים אחרים שמעניינים ומושכים, ועכשיו בימינו יש מכשירי שמיעה וראייה שמושכים מאד, כוח המושך של הגיהינום בימינו הוא איום ונורא, ומתוך כך מגיעים לפריקת עול.

והעצה היא שכל אחד ימצא לעצמו את צורת הלימוד שמעניינת ומושכת אותו, דרך לימוד קלה שאינה קשה לו, ויש עצות לזה בסייעתא דשמיא!

- ג -

מתוך השיחה השבועית ביום רביעי לסדר מקץ תשע"ב

אתמול דיברנו בישיבה על המעלה הגדולה וחשיבות עסק התורה בימי החנוכה, עסק התורה מקדש את האדם בפנימיותו, כי עיקר המעלה של האדם היא הפנימיות.

והחובות הלבבות האריך כי עבודת האדם היא שהשכל ינהיג וישפיע על הלב, ולא יהא נגרר אחר תאוות הלב ורצונותיו, הרבה פעמים יש רצון שמתחשק מאד, וכנגד זה השכל אומר שלא כדאי ויש בזה הפסד, ולפעמים הלב מתגבר על השכל, בין בגשמיות ובין ברוחניות, וכמו שראיתי בעיני אדם מבוגר חולה סוכר שהחזיק בכיסו קוביות של סוכר, ושאלו אותו הרי אסור לך לאכול סוכר, ואמר כי זה קוביות ולא סוכר דק ולכן זה לא מזיק לו... כזה הוא כוח התאוה והיצר הרע שבלב השולט על האדם.

ויש גם קדושה בלב כמו שאמרו חז"ל (תענית ב, א) עבודה שבלב זו תפילה, שהתפילה מקדשת את הלב, אבל יכול להיות גם שאדם יהיה עובד השם, ואף על פי כן היצר הרע שולט עליו ויש לו מידות רעות, וכמו שכתב

רבי ישראל סלנטר באור ישראל (איגרת י"ד) שיש אנשים שהם עובדי השם במדרגה גדולה מאד, אבל המידות אינם מתוקנות וחסר להם בשלמות המידות, והמידות כוללות הרבה דברים, אמת ושקר, אהבה, שנאה, קנאה, ועוד מידות רבות, כי תיקון המידות קשה יותר מן העבודה שבלב.

וכמו שהזכרנו פעם שבפרקי אבות כתוב (פ"ו משנה א' ומשנה ו') "אוהב את המקום ואוהב את הבריות", והזכיר התנא קודם אוהב את המקום ואחר כך אוהב את הבריות, מפני שיותר נקל להיות אוהב את המקום מאשר אוהב את הבריות, כי כלפי הקב"ה אין לאדם שום טענות, שהרי הוא מאמין ויודע שכל החיים שלו הם מהקב"ה ומכיר טובה על זה, אבל אהבת הבריות היא נגד הטבע, כי הרבה פעמים יש טענות ושנאה על חברו, ואמנם זוהי שנאת חנם ללא סיבה מוצדקת, אבל רק השכל מבין זאת, והלב נמשך אחר המידות הרעות.

וכדי שהשכל ישלוט על הלב נגד היצר הרע, צריכים את התורה שהיא תבלין ליצר הרע, כי התורה מקדשת את הלב שהשכל ישלוט עליו, שלא יהיו בלב יצר הרע ומידות רעות, והרי זו דרגה גבוהה מאד שהפנימיות תשתנה, ויותר קל להשתנות בפנימיות האמונה בין אדם למקום, שלא יוכל לעשות שום דבר נגד בין אדם למקום, מאשר להשתנות בפנימיות בעיניו בין אדם לחברו, והדרך לזה היא רק על ידי התורה שמקדשת את המוח שיוכל לשלוט על הלב.

וכתוב בחובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) כי השכר הגדול ביותר בעולם הבא הוא השכר הצפון, וכמו שכתוב (תהלים לא, כ) "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", וכן כתוב (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלוקים זולתך ייעשה למחכה לו", וכתב בחובות הלבבות כי הקב"ה גומל בשכר הצפון עבור העבודה הצפויה, דהיינו העבודה שבמוח והעבודה שבלב, וככל שהמוח דבוק בלי הפסק בתורה והלב מלא אמונה, דהיינו שהוא מאמין כי הכל בהשגחה לטובת האדם, וכמו שאמרו (ברכות ס, ב) כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, בזה הוא זוכה לשכר הגדול ביותר בעולם הבא.

אבל כדי שהאמונה תשלוט אצלו ויתנהג על פי הכתוב (תהלים טז, ח) "שיוויתי השם לנגדי תמיד", לזה צריך קודם שהמוח והשכל לא יתעקמו על ידי היצר הרע שבלב, מפני שכל אדם נולד עם יצר הרע וכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה לד, ט) על הפסוק כי יצר לב האדם רע מנעוריו - משננער לצאת ממעי אימו ניתן בו יצר הרע, כשהוא עובר במעי אימו עדיין נשמתו טהורה, אבל כשהוא יוצא לאוויר העולם מיד ניתן בו יצר הרע.

וידוע מה שביאר הנפש החיים (א, ו) כי מאז חטא עץ הדעת היצר הרע הוא בתוך הלב, ולפעמים האדם אינו מרגיש כלל שהיצר הרע שבלב הוא זה שמשחד אותו, יש מידות רעות כאלה, לפעמים אדם עושה דברים מתוך כעס, ויש דברים שאדם עושה גם בלא כעס, כמו שיש כאלה שיכולים לרצוח בקור רוח, וכתוב באור החיים על התורה (דברים יג, יח) "שסיפרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזרי".

ושמעתי גם מאחד ששירת בצבא, שכשלימדו אותו להשתמש בנשק, קיבל חשק גדול לירות ירייה ולפגוע במישהו, ואמנם יש גם יהודים שאינם כאלה, וכמו ששמעתי מיהודי שהיה בחזית במלחמת ששת הימים, וישב על הטנק, ועבר לידו רכב מצרי, והיה מוכרח לדרוס אותו כדי שלא יפגע בו, והרגיש כאב גדול לדרוס אדם חי, למרות שהמצרי היה רודף שלו ורצה להרוג אותו, לא הרג אותו כי אם בלית ברירה בתור הגנה עצמית, והרגיש כאב לב שנאלץ לדרוס אותו, כך הם המידות הטובות.

וכפי שדיברנו, הדרך לתיקון המידות היא רק על ידי התורה, וחנוכה הוא זמן המסוגל לתורה, שיש יותר הצלחה בתורה בימי החנוכה, לכן צריכים לנצל את הזמן לחיזוק בהתמדת התורה, וחוף מהחיוב זהו גם כן רווח גדול מאד, מה שיותר להשקיע את הראש בעמלה של תורה, עם ריכוז המחשבה וניצול הזמן בשלמות, ויש צעירים כאלה שאינם מסיחים דעת מהתורה, וכשפוגשים מישהו יש להם תמיד מה לומר בדברי תורה, זה לא מאמץ אלא תענוג, יש מתיקות בתורה שזה מעניין ומושך, ויש סקרנות לדעת עוד ידיעות בתורה.

וברצוני לספר דבר שנודע לי בשבת האחרונה, על אברך אחד שתלמודו קשה עליו כברזל, ובילדותו היה לומד הרבה מסכתות, וראשו היה מלא עם כמות של ידיעות, גמרות עם כל הראשונים והפוסקים, והכל היה ברור ומחוור כשמלה, וגם כשהלך ברחוב היה ראשו תפוס בתורה, ונהנה מאד מלימודו, אבל במשך הזמן התחילו לצחוק עליו שאינו למדן, והוא נלחץ מהם, עד שאביו שכר לו אברך שילמד איתו כדי שיהיה בעל הבנה, וניתק

אותו מההרגל הראשון של התענוג כשהראש היה שקוע לגמרי בתורה, שהיה רגיל בטבעו ללמוד כמויות במהירות, כמו שיש הרבה גדולים גם בימינו שלומדים ככה, ועכשיו הוא כבר נגמל מזה ואינו יכול ללמוד כפי שהיה רגיל, והתרגל עם הלימוד העיוני, וקשה לו ללמוד כך נגד טבעו.

ובאמת יש גם כאלה שנהנים ללמוד כל היום בעיון, ויכולים ללמוד כל הסדרים בעיון גדול בשמחה רבה ובלי היסח הדעת, זהו הטבע שלהם שנולדו עם אופי כזה, ושמעתי בשם מרן החזון איש זצ"ל שאמר כי לכל אחד יש את צורת הלימוד משורש נשמתו, וכבר אמרו שבעים פנים לתורה, ויש גאונים גדולים שעושים פלפולים גדולים מאד, והחזו"א אמר פעם על אחד שהיה גאון עולם כי את כל החשבונות והראיות שכתב אפשר לדחות, אבל להלכה הוא צודק ומסקנתו נכונה.

והכלל בזה שכל אחד צריך ללמוד כפי טבעו איך שנולד, בצורת לימוד שמעניינת ומושכת אותו ואינה קשה לו, וכך יהיה ראשו שקוע בתורה.

ומעשה שהיה בבחור שהיום הוא תלמיד חכם גדול, שהתרגל מילדותו ללמוד בעיון, לאט וביישוב הדעת, ופעם השפיעו עליו לחזור על מסכת שלמה לדעת אותה היטב, כי ראה שאפילו במסכת הקלה שהוא זוכר יותר מכל המסכתות, אינו זוכר את כל דברי התוספות שם, וסיפר לי בעצמו שחזר ארבע פעמים על כל המסכת, והרגיש אור ובהירות שלא היו לו מעולם, וכשחזר עוד פעם החמישית קיבל עוד תוספת בהירות בזה, אבל כיון שלא היה רגיל ללמוד בצורה כזאת, לא הצליח להמשיך ככה גם במסכתות אחרות.

ושמעתי כי לאחרונה אכשר דרא, וברוך השם יש שיפור גדול מאד בצורת הלימוד, וכבר יש הרבה ישיבות וחדרים כאלה שלומדים בצורה יותר קלה, עם ריבוי הידיעות. בעזרת השם נזכה שימי החנוכה יתנו לכולנו התעלות בכל מה שצריך!

חנוכה - זמן המסוגל לתורה

חז"ל תיקנו את ימי החנוכה להודות ולהלל, ועלינו לדעת כיצד מקיימים את זה למעשה, וכי רק בתפילה יוצאים ידי חובה? האם במה שמוסיפים על הניסים בשמונה עשרה, ומכוונים קצת יותר בהלל יוצאים ידי חובה? וכי רק זה נקרא ימי החנוכה?

אמנם צריכים לדעת מה שכתב השל"ה כי **ימי החנוכה הם ימים קדושים המסוגלים להצלחה בתורה**, ואם כן זהו זמן של הצלחה בתורה, וכשם שבחג השבועות לומדים משמור כל הלילה כדי לזכות לתורה, מפני שהוא זמן של קבלת התורה, כך ימי החנוכה אף שאין עושים בהם משמורים, הרי זהו זמן המסוגל להצלחה בתורה, להתעלות בדרגות בתורה, על ידי לימוד בצורה רגילה, ללא משמורים.

ויש לדעת כי שלא כפי שחושבים בעולם, **חנוכה אינו בין הזמנים, אדרבה, זהו זמן מיוחד לדביקות בתורה יותר מאשר באמצע הזמן הרגיל**, שלומדים בו בצורה נורמאלית, ביישוב הדעת, בשלווה ובשמחה, כל אחד לפי טבעו יכול ליהנות ולהרגיש את מתיקות התורה, שעל ידי הדביקות במתיקות התורה הרי הוא מתענג על השם, שהתורה היא תורת השם, וכל אחד יכול להרגיש את התענוג שיש בתורה גם בימי החנוכה, זה שייך, **ברוך השם אנחנו יכולים להתחזק בזה.**

לכן גם ימי שישי ושבט של חנוכה הבאים עלינו לטובה, אינם ימים רגילים של שישי ושבט, אלא כמו ימי שישי ושבט של ערב שבועות ושבועות, שמקדימים ללמוד משעה מוקדמת עוד בטרם התקדש חג, ובמידה מסוימת זהו יותר משבועות, כי בשבועות ישנים ביום ולומדים בלילה, ובחנוכה ישנים בלילה ולומדים ביום, שזוהי הנהגה יותר נורמאלית מאשר בשבועות.

רק לאחר שיעברו ימי החנוכה, שנשארים וממשיכים עם ההתעלות בתורה, אז צריכים להיזהר שלא לרדת מהדרגה שקיבלו בימי החנוכה, כל יום מימי החנוכה אפשר להתעלות בו בדרגה של התענוג על תורה, וידוע כי ככל שלימוד התורה יותר ברציפות, כך יותר מתענגים, ויש יותר טעם ומתיקות בלימוד, זהו דבר ידוע שכתוב בכל הספרים, לימוד יותר רצוף זהו תענוג אחר לגמרי.

וכאשר הלימוד הוא ברציפות, בלא היסח הדעת לדברים אחרים שאינם שייכים לתורה, לזכור במחשבה בכל רגע ורגע כי אנו עומדים באמצע הלימוד, וכל האכילה והשתייה והשינה היא הפסקה נצרכת באמצע הלימוד, אולם זוכרים שנמצאים באמצע דף הגמרא, באמצע העניין, וצריכים מיד אחר כך להמשיך את העניין.

אם עושים כך שמונה ימים רצופים, זוכים להתעלות גדולה של "תרגילנו בתורתך", שכבר מתרגלים להתמדת התורה והרגל נעשה טבע, וכמו שכתב רש"י בפרשת קבלת התורה (שמות יט, ה) שכל ההתחלות קשות אבל אחר כך יערב לכם, כי על ידי ההרגל זה כבר נעים מאד, ויש בזה ערבות נפלאה, זהו העניין של ימי החנוכה.

בוודאי שהדברים המעשיים האלה מתאימים לנו, אמנם יש אחרים שזה קשה להם, אך לנו זה מתאים, וכבר היו לנו הרבה קשיים גדולים יותר שהתגברנו עליהם בס"ד, אם כן הקושי הקל הזה של התמדת התורה בימי החנוכה, שכל הקושי הוא רק מפני שיש אחרים שאינם עושים כן, זהו קושי קל ביותר שיכולים להתגבר עליו בנקל.

שמונת ימי החנוכה צריכים להיות שמונה ימים רצופים של דביקות בתורה, בשמחה וביישוב הדעת, ויחד עם זה להרגיש את שמחת החנוכה, שלא תהיה עצבות או רצינות יותר מדי, אלא בשמחה. זהו עניין ימי החנוכה כפי מה שצריך להיות, וכך אנו יכולים לעשות, ובוודאי שנצליח בזה בעזרת השם!

(מתוך דברים שנאמרו בימי החנוכה אשתקד לבני הישיבה)

זיכוי הרבים זה יעמוד לזכות התורם ובני ביתו שיחיו
להצלחה ברוחניות ובגשמיות ולעבוד את ד' בשמחה ללא טרדות